

Особливості експертизи вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в умовах воєнного стану

Олександр Дегтяр

старший судовий експерт сектору досліджень зброї відділу криміналістичних видів досліджень, Сумський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8320-1745>,
e-mail: oleksandr.dehtiar.sumy@gmail.com

Розглянуто особливості та зростання кількості експертиз вогнепальної зброї та боєприпасів в умовах воєнного стану. Проаналізовано проблемні аспекти проведення належної судової експертизи в умовах воєнного стану.

Ключові слова: *судово-експертна діяльність; експертиза вогнепальної зброї; воєнний стан.*

Features of the Examination of Firearms and Military Supplies Under Martial Law

Oleksandr Dehtiar

The features and growth of firearms and ammunition examinations under martial law are considered. The problematic aspects of conducting proper forensic examination under martial law are analyzed.

Keywords: *forensic expert activity; examination of firearms; martial law.*

Судово-експертна діяльність під час воєнного стану в Україні стикається з низкою викликів і труднощів, але залишається ключовою для збереження правопорядку та безпеки в державі. Одним із важливих напрямів досліджень у кримінальному провадженні є криміналістичне дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів, слідів їх застосування, а також холодної зброї.

Експертиза зброї, а також слідів і обставин її застосування є видом криміналістичного дослідження, спрямованого на встановлення фактів, пов'язаних із застосуванням зброї. Вона містить ідентифікацію зброї за слідами на кулях і гільзах, визначення джерела походження боєприпасів та їх компонентів, аналіз обставин пострілу (відстань, місце,

час), а також оцінювання технічного стану зброї та боєприпасів. Такі дослідження проводяться експертами, які мають спеціальні знання у сфері експертизи зброї, з метою отримання важливих для розслідування фактичних даних [1, с. 180].

Предмет експертизи зброї, слідів та обставин її застосування охоплює встановлення фактичних даних щодо технічного стану та характеристик зброї, ідентифікації її за слідами на кулях і гільзах, визначення спільного джерела походження компонентів боєприпасів, а також аналіз обставин пострілу (місце, відстань, час). Дослідження проводять на основі спеціальних знань у сфері експертизи зброї та вивчення властивостей і закономірностей її застосування.

Об'єктами експертизи зброї, слідів та обставин її застосування є сама зброя, її частини, деталі та приладдя; боєприпаси та їх компоненти; матеріали, інструменти й засоби, що використовуються у виготовленні та спорядженні зброї й набоїв. До об'єктів також належать пошкодження та сліди продуктів пострілу на різних поверхнях, зброї та стрілка, а також фактичні дані про виробництво, застосування, зберігання та носіння зброї й боєприпасів, зафіксовані в протоколах слідчих дій, додатках до них і висновках експертів. Окрім того, експертиза охоплює дослідження піротехнічних засобів, боєприпасів до них, а також пневматичної та газової зброї разом із відповідними снарядами [2, с. 170].

Сучасні виклики у протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом вогнепальної зброї та боєприпасів, а також можливість ефективнішого застосування наукових і технічних досягнень зумовлюють потребу в удосконаленні теоретичних основ, методичних підходів, організаційної та правової бази судової експертизи зброї. Важливим напрямом розвитку залишається також розширення інформаційного забезпечення цього виду досліджень, особливо в умовах воєнного стану [3, с. 37].

У період воєнного стану судові експерти, які займаються дослідженням вогнепальної зброї та боєприпасів, стикаються з низкою викликів. Один із ключових — значне зростання потреби у проведенні судових експертиз та експертних досліджень, що вимагає підвищеної оперативності, точності та ефективності в їх виконанні.

**Кількість виконаних експертиз зброї
Сумським науково-дослідним
експертно-криміналістичним
центром МВС України
в 2021—2024 роках**

Рік виконання	Кількість
2021	170
2022	534
2023	524
2024	532

Порівняно з 2021 роком, у період воєнного стану (2022—2024 рр.) зафіксовано значне зростання кількості експертиз зброї. Це обумовлено зростаючою потребою у дослідженнях озброєння через активні бойові дії, посилений контроль над обігом зброї та збільшення кількості криміналістичних розслідувань. Водночас у 2022—2024 роках кількість проведених експертиз залишається стабільно високою, що пояснюється тим, що бойові дії в регіоні тривають, а отже, потреба у таких дослідженнях не зменшується.

Воєнний стан створює додаткові труднощі для проведення судових експертиз, зокрема обмежений доступ до місць учинення кримінальних правопорушень, недостатню забезпеченість необхідними ресурсами (лабораторії та спеціалізоване обладнання), а також підвищену загрозу життю та здоров'ю експертів. Усе це ускладнює процес досліджень і вимагає адаптації методів роботи до умов підвищеної небезпеки та обмежених можливостей [4, с. 183].

В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити судових експертів сучасними технічними засобами, що

дають змогу безконтактно працювати з певними групами об'єктів, фіксувати їх стан і місцезнаходження незалежно від доступності або масштабу. Такі технології сприяють безпечному вилученню та знешкодженню потенційно небезпечних предметів, підвищуючи ефективність і безпеку експертних досліджень.

Застосування дистанційних методів документування, зокрема дронів, значно підвищує ефективність і безпеку роботи експертів у складних умовах. Це особливо важливо під час дослідження місць кримінальних правопорушень у зонах бойових дій або на небезпечних територіях. Дрони забезпечують докладну зйомку з різних ракурсів, даючи змогу отримувати точні зображення, які неможливо зробити через ризик для життя. Вони допомагають оцінювати масштаби пошкоджень, розподіл об'єктів, а також можуть застосовуватися для оперативного транспортування експертів у важкодоступні місця.

Окрім того, для визначення розміру відшкодування пошкодженого, зруйнованого або знищеного майна актуальним є застосування сучасних технологій 3D-моделювання (3D-сканери), що дає змогу створювати точні цифрові копії об'єктів та оцінювати масштаби завданих збитків [5, с. 545].

Мобільні лабораторії відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності експертних досліджень у зонах активних бойових дій. Вони дають змогу оперативно фіксувати сліди, зразки та матеріали, що сприяє збереженню важливих доказів. Завдяки таким лабораторіям можна про-

водити експертизи безпосередньо на місці подій, мінімізуючи ризики втрати або пошкодження доказів. Окрім того, їхнє застосування забезпечує безперервність роботи в умовах підвищеної небезпеки, даючи змогу виконувати необхідні дослідження без компромісів щодо якості та безпеки процесу.

Отже, під час воєнного стану експертиза вогнепальної зброї та боєприпасів набуває особливого значення через необхідність швидкої ідентифікації зброї, визначення її походження, а також визначення обставин застосування. Проведення експертиз під час воєнного стану, особливо в регіонах активних бойових дій, має низку специфічних особливостей і проблемних аспектів, які значно ускладнюють роботу експертів. Однак саме в таких умовах попит на судові експертизи та експертні дослідження різко зростає, оскільки точні і своєчасні результати можуть мати вирішальне значення для розслідувань воєнних злочинів, порушень прав людини та інших тяжких злочинів.

Перелік джерел посилання

1. Жеребко О. Види експертизи зброї та слідів її використання. *Сучасні напрямки розвитку судової експертизи та криміналістики* : зб. Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 05.09.2024). Одеса, 2024. С. 180—184. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/320/9320/21079-1?inline=1> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ, 2019. 424 с.
3. Бондар В. С. Тенденції розвитку судової експертизи зброї в умовах воєнного стану.

Актуальні питання криміналістики та судової експертизи в умовах воєнного стану : мат-ли всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 03.07.2024). Київ, 2024. С. 37—43. URL: <https://surl.li/khaeoz> (дата звернення: 02.04.2025).

4. Бойко А. В., Чорноус Ю. М. Судова експертиза в умовах воєнного стану: проблеми, актуальні питання. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : мат-ли міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30.11.2023). Київ, 2023. С. 183—185. URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/38762e3e-e711-4658-8cc3-08bb37ec4625/full> (дата звернення: 02.04.2025).
5. Бондаренко-Берегович В. Судово-експертна діяльність в умовах військового стану. *Наукові перспективи*. 2024. № 6 (48). С. 535—548. DOI: 10.52058/2708-7530-2024-6(48) (дата звернення: 02.04.2025).